

ქალაქთმშენებლობის ტრადიციების
ფორმირება ჩინეთში

FORMATION OF URBAN PLANNING TRADITIONS
IN CHINA

ნანა გელაშვილი

Nana Gelashvili

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
Faculty of Humanities

საკვანძო სიტყვები: ჩინეთი, ქალაქი, ნაგებობა, ბუდიზმი
Keywords: China, city, building, Buddhism

საყოველთაოდ აღიარებულია, რომ ჩინეთი მსოფლიოს ერთ-ერთი უძველესი და უმდიდრესი ცივილიზაციის კერას წარმოადგენს. შესაბამისად, მისი ქალაქების ისტორიაც შორეულ წარსულში იღებს სათავეს. არქეოლოგიური გათხრების შედეგად დადგენილია, რომ ნეოლითის ხანაში (ძვ. წ. III-II ათასწლეულები) მდინარე ხუანგხეს აუზში უკვე არსებობდა ქალაქები, რომლებიც შემოსაზღვრული იყო სქელი კედლით, ჰქონდათ თავიანთი ინფრასტრუქტურა და ზოგადად ქალაქისთვის დამახასიათებელი აუცილებელი კომპონენტები. სწორედ აღნიშნულ პერიოდში ყალიბდებოდა ჩინეთში ქალაქების აღმშენებლობის ტრადიციები და მათი სპეციფიკური მახასიათებლები, რომლებმაც შემდგომ გამოკვეთილი და დასრულებული სახე მიიღეს.

წარმოდგენილ ნაშრომში ყურადღება ფოკუსირებულია ჩინეთის ძველი ისტორიული ქალაქების აღმშენებლობის ტრადიციებზე, მათ არქიტექტურულ და დაგეგმარების პრინციპებზე, ხაზგასმულია ჩინური ფილოსოფიურ-რელიგიური მოძღვრებების – კონფუციონიზმისა და ტაოიზმის, ასევე, ინდოეთიდან შეღწეული ბუდიზმის როლი ქალაქთმშენებლობის ცალკეული კანონის ფორმირებაზე. ამ კონტექსტში აღსანიშნავია, რომ ხსენებული კანონები ჩამოყალიბებული იყო სპეციალურ ნაშრომებში, რომელთაგან განსაკუთრებით გამორჩეულია ტრაქტატი „ჭოუ ლი“ (ჩინურად ნიშნავს – ჭოუს რიტუალები, სხვა თარგმანია – ჭოუს ჩინოვნიკთა კანონი). მასში აღნუსხულია ქალაქთა დაგეგმარების პრინციპები: ქუჩების, მოედნების, ადმინისტრაციული და საცხოვრებელი ნაგებობების, პარკების ზომების და განთავსების ზუსტი მითითებით. დაკანონებული ნორმების თანახმად, კონკრეტული ქალაქისთვის ადგილმდებარეობის შერჩევასა, უპირველეს ყოვლისა, ტარდებოდა დეტალური ტოპოგრაფიული და ჰიდროლოგიური გამოკვლევა, ირკვეოდა წყალმომარაგებისა და საწყლო გზებთან სიახლოვის საკითხები. ამათანავე, უპირატესობა ენიჭებოდა ისეთ ადგილს, რომელიც ქარისგან მთებით იყო დაცული, ბუნებრივად ნიაკდებოდა და, იმავდროულად, მზიანიც იყო.

შერჩეული ადგილის რელიეფის თავისებურებები სათანადო თანხვედრაში უნდა ყოფილიყო ციური სხეულების მდებარეობასთან, მაგნიტურ ველებთან, კოსმიურ ძალებსა და სიმბოლოებთან. განსაკუთრებული ყურადღება ექცეოდა გეომეტრიული სიმბოლოების ერთმანეთთან შეთავსებას (ან შეხამებას?), მათგან ყველაზე ხშირად – წრისა და კვადრატისა (წრე განასახიერებდა მამაკაცურ სანჯისს, ცას, ხოლო კვადრატი – ქალურ სანჯისს, მიწას). მხოლოდ აღნიშნული პირობების დამაკმაყოფილებელი შედეგების საფუძველზე ესა თუ ის ტერიტორია ითვლებოდა მშენებლობისათვის შესაფერისად.

ტრადიციულად, ჩინეთის ძველ ისტორიულ ქალაქებს ჰქონდათ კვადრატული ფორმა, მკაცრი გეომეტრიული დაგეგმარებით. ქალაქი დაყოფილი იყო თანაბარი ზომის კვადრატულ კვარტლებად, ჭადრაკის დაფის მსგავსად. შენობა-ნაგებობები ისე იყო განთავსებული ბუნებრივ ლანდშაფტში, რომ შესაძლებელი ყოფილიყო დადებითი ენერჯის მაქსიმალური რაოდენობით მიღება, ხოლო უარყოფითის – უკუგდება. ქალაქის კომპოზიცია მკაცრ სიმეტრიას ექვემდებარებოდა ცენტრალური ღერძის გასწვრივ – ჩრდილოეთიდან სამხრეთის მიმართულებით. ჩინეთის ნიმუშით მიმდინარეობდა ქალაქების აღმშენებლობა აზიის მეზობელ ქვეყნებში, განსაკუთრებით ეს ეხება კორეასა და იაპონიას.

It is widely accepted that China is one of the oldest and richest centers of civilization in the world. Consequently, the history of its cities also dates back to distant past. Archaeological excavations revealed that in the Neolithic Period (III-II millennium B.C) there were already cities in the Huangkhe river basin, which were bordered by the wall, had their infrastructure and all necessary components of the city. During this period traditions of the city-building in China and their specific characteristics were formed, which took finished forms in later times.

Presented paper focuses on traditions of building ancient historical cities, on their architectural and planning principles, the role of Chinese philosophical-religious doctrines – Taoism and Confucianism as well as Buddhism – penetrated from India, in the formation of separate laws of urban planning are emphasized. In this context, it should be noted that the mentioned rules were formulated in special works, of which the treatise of “Chow Lee” (on Chinese it means “the rituals of Chow”, in other translation – “Bureaucratic laws of Chow”) stands out. It outlines the principals of urban planning: with indication of street sizes, squares, administrative and residential buildings, the locations of the parks. According to legal norms, when selecting a location for a specific city, first of all detailed topographic and hydrological researchs were carried out, also clarifying issue of water supplies. At the same time the sunny place which was surrounded by mountains and safe from wind was preferable. The relief features of the chosen site must have been in good agreement with the location of celestial bodies, magnetic fields, cosmic forces and symbols. Particular attention was paid to the juxtaposition of geometric symbols, most often – the circle and the square (the circle symbolized the masculine beginning, the sky, and the square – the feminine beginning, the earth). Only on the basis of satisfactory results the area was considered suitable for construction.

Traditionally, China’s ancient historic cities had a square shape with a strict geometric layout. The city was divided into square blocks of equal size, like a chessboard. The buildings were located in the natural landscape in such a way that it was possible to receive the maximum amount of positive energy, while the negative – to reverse. The composition of the city was subject to strict symmetry along the central axis – from north to south. Following the example of China, cities were being built in neighboring Asian countries, especially in Korea and Japan.

References:

Li Li (2004). China's Cultural Relics. Beijing: China international Press. ISBN 7-5085-0456-9/K.509.

Li Xianyao, Luo Zhewen. (2009). China's Museums Treasures of Civilization. Beijing: China international Press. ISBN 978-7-5085-1699-8.

Cai Yanxin. (2010). Chinese Architecture: Palaces, Gardens, Temples and Dwellings. Beijing: China international Press. ISBN 978-7-5085-1726-1.